

การพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรเพื่อพัฒนาความสนใจ
ในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
A Development Positive Reinforcement Activity to Increase Responsible Behavior
Activity of Children with Special Needs

อติทยา ใจเตี้ย¹, สามารณ ใจเตี้ย^{2*}
Atitaya Jaitae¹, Samart Jaitae^{2*}

¹ครูการศึกษาพิเศษ, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{2*}คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹Special education teacher, Chiangmai Rajabhat University Demonstration School

²Faculty of Science and Technology, Chiangmai Rajabhat University

*Corresponding author, e-mail: samartcmru@gmail.com

(Received: April 27, 2023; Revised: December 7, 2023; Accepted: December 30, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงทางบวกเพื่อพัฒนาความสนใจในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 8 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นกิจกรรมการเสริมแรงทางบวก และแบบประเมินพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งก่อน-หลังการดำเนินกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Rank Test ผลการวิจัย พบว่า ค่าคะแนนพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งเฉลี่ยหลังทดลองใช้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวกมีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้กิจกรรมทดลองใช้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (p -value = 0.048) จึงอาจสรุปได้ว่ากิจกรรมการเสริมแรงทางบวกพัฒนาความสนใจในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้

คำสำคัญ : กิจกรรมเสริมแรงทางบวก, ความสนใจ, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

Abstract

This Study is the mixed method design was to develop positive reinforcement activity to increase responsible behavior activity of children with special needs. The sampling group of study were 8 students. The tools consist of the positive reinforcement activity and the hyperactive behavior record. The descriptive and Wilcoxon signed rank tests were used for analysis. The result showed that in the comparison of hyperactive behavior, the post achievement score was higher than the pre-score (p -value = 0.048). As a result, it is possible to conclude that positive reinforcement could increase the responsibility of children with special needs.

Keywords : Positive reinforcement activity, Responsible behavior activity, Children with special needs

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา ความรู้ และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาจึงมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่มีผลมาจากสภาพความบกพร่องของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้ปกติ เพื่อให้ได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของสภาพร่างกายจิตใจและเป็นการส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ได้เต็มศักยภาพของเด็ก (ภาควิชาการศึกษาพิเศษ, 2562) สอดคล้องกับ Martha & Lolagul (2021) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของเด็กเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการการรู้จำปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กช่วยให้ครูซึ่งมีความแตกต่างด้านสุขภาพและระดับการศึกษาเข้าใจเด็กได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวนมากที่ไม่ได้รับการศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจากปัจจัยครอบครัวที่มีลักษณะแตกต่างกันทางสังคมอันส่งผลต่อระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เด็กบางส่วนต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางทำให้ไม่สามารถมาโรงเรียนได้ รวมถึงการขาดแคลนงบประมาณและการขาดทักษะที่ถูกต้องของครูผู้สอน (ดวงชนก ลันดา และจรรยาเกียรติ กุลสอน, 2559)

ทั้งนี้การจัดการศึกษาพิเศษจึงต้องมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนที่เป็นรูปแบบเฉพาะ แนวทางการใช้การเสริมแรงทางบวกเพื่อพัฒนาความสนใจในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะก่อให้เกิดการเรียนรู้สู่การปรับพฤติกรรมของเด็กโดยเด็กกลุ่มนี้มักมีปัญหาภาวะสมาธิสั้นและภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ (แอลดี) เมื่อเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น มักจะถูกมองว่าเป็นเด็กก้าวร้าว เกเร ไม่สนใจการเรียน จึงมักถูกปล่อยปละละเลยอันส่งผลต่อสภาพจิตใจ และมีการแสดงพฤติกรรมที่มากขึ้น (จิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย, 2556) พฤติกรรมนี้เป็นผลมาจากพัฒนาการที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือโดยเฉพาะเด็กผู้ชายที่มักจะมีปัญหาในการเข้ากลุ่มเพื่อนและปัญหาทางอารมณ์ โดยมีปัจจัยการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมภายในบ้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหล่านี้ (Rebecca, Lucinda & Sam, 2017) ซึ่งการปรับพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความใกล้ชิดระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองด้วยการเสริมแรง เช่น การใช้วัตถุสิ่งของหรือถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกที่สามารถสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้ความพึงพอใจให้เกิดความสำเร็จหรือเครื่องบอกผลการกระทำว่าถูกผิด และอาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเสริมแรงต่อไป สอดคล้องกับรายงานการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงทางบวกอยู่ในระดับดี ทั้งโดยรวมและด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่วนพฤติกรรมความรับผิดชอบในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงทางบวกสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (พนัยศ เงินวัฒนะ, 2560) เช่นเดียวกับการเสริมแรงหลังการใช้เบียร์รถรถควบคุมการเสริมแรงทางสังคมนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบียร์รถรถควบคุมการเสริมแรงทางสังคม มีพฤติกรรมการรับประทานผักและผลไม้มากขึ้นจากเดิมค่าเฉลี่ย 0.26 เพิ่มขึ้นเป็นค่าเฉลี่ย 2.92 โดยนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการเบียร์รถรถควบคุมการเสริมแรงทางสังคมหลังการทดลองมีคะแนนการรับประทานผักและผลไม้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ฐานิตา ฤๅชา และ สุวีริ ศิวะแพทย์, 2554) ทั้งนี้การใช้เสริมแรงเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญต่อการตอบสนองพฤติกรรมทำลายที่เด็กพิเศษแต่ละคนแสดงออก (Martha & Lolagul, 2021) ครูควรให้การเสริมแรงโดยการชมเชยหรือให้แรงจูงใจ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้รางวัล ทั้งนี้เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนหรือเห็นว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่น การให้แรงจูงใจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจพอใจที่จะเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Skinner

(1989) ที่กล่าวว่า การเสริมแรงให้ผลดีมากกว่าการลงโทษ เนื่องจากเวลาที่ทำโทษเป้าหมายของเรานั้นจะมีพฤติกรรมต่อต้าน ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และประสบการณ์ในอดีตของนักเรียนคนนั้น

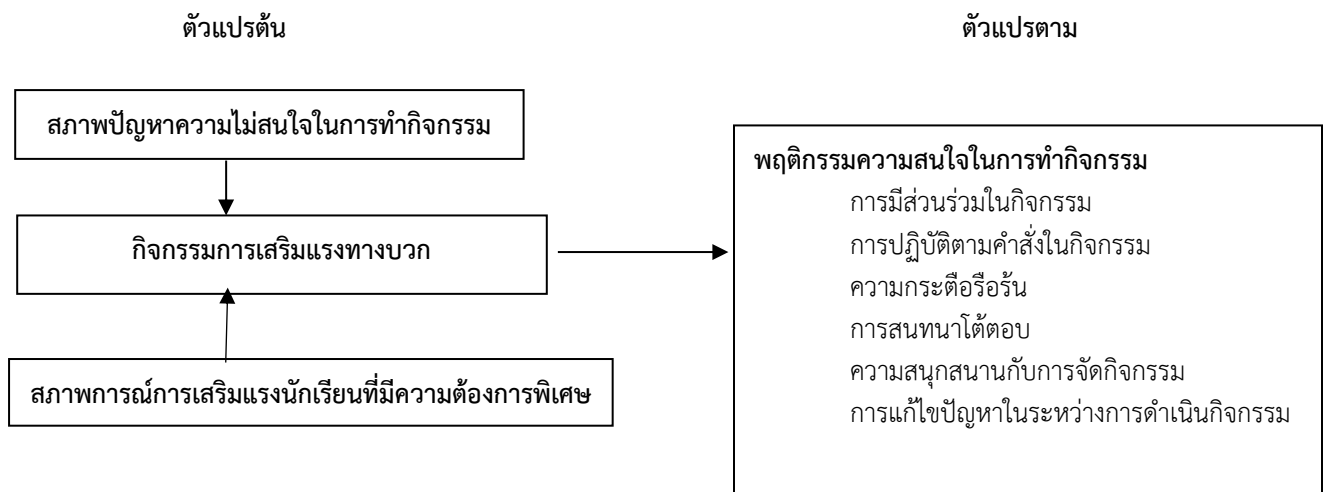
จากสภาพปัญหา แนวคิด และผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะทำการศึกษาการใช้การเสริมแรงทางบวกเพื่อพัฒนาความสนใจในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้ผลการศึกษานำไปสู่แนวทางในการปรับพฤติกรรมความสนใจและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความไม่สนใจในการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงทางบวกและเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวกของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์การเสริมแรงทางบวกในนักเรียนภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการใช้เบี้ยอรรถกรสามารถแก้ไขสภาพปัญหาของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากตัวเด็ก ผู้ปกครอง ครู และสถานศึกษา (ปองพล ประโมทยกุล และสุภารัตน์พิชา ปิยะธรรมวรกุล, 2563) (Rebecca, Lucinda & Sam, 2017) (Skinner, 1989) ดังกรอบแนวคิดภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยการค้นหาพฤติกรรมความไม่สนใจการทำกิจกรรมโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การทดลองกลุ่มเดี่ยววัดผลก่อน - หลังการใช้กิจกรรม และการวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT analysis) ตามขั้นตอนดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมความไม่สนใจการทำกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์พัฒนามนุษย์และบุคคลที่มีความพิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนากิจกรรม

ใช้การสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกับการวิจัยเอกสารประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเด็ก พิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของปัญหาความไม่สนใจการทำกิจกรรม ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเสริมแรง และให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ และดำเนินการปรับปรุงกิจกรรมตามข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 4 คน ครู จำนวน 2 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 1 คน และนักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน

เครื่องมือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้กิจกรรมการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ครูทำการชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมอยู่นิ่งในขณะทำกิจกรรมในห้องเรียนได้จะได้อะไรดี สติ๊กเกอร์เป็นรางวัล ซึ่งสติ๊กเกอร์นี้สามารถนำไปแลกรางวัลได้ตามที่ต้องการ ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่อยู่นิ่งครูจะเตือนด้วยภาพสัญลักษณ์โดยการยกภาพขึ้นเพื่อเตือนให้นักเรียนหยุดพฤติกรรมทันที และนักเรียนจะไม่ได้รับรางวัล

2. สังเกตพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งก่อนดำเนินกิจกรรมการเสริมแรง เป็นเวลา 20 นาที

3. ดำเนินกิจกรรมการเสริมแรง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที รวมทั้งหมด 4 ครั้ง

เครื่องมือ เป็นแบบบันทึกพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งก่อน-หลังดำเนินกิจกรรมการเสริมแรง ได้แก่ พฤติกรรมการลุกออกจากที่นั่งขณะทำกิจกรรม พฤติกรรมการพูดแทรกขณะทำกิจกรรม พฤติกรรมการตบหน้าอกตัวเองขณะทำกิจกรรม (พฤติกรรมที่เห็นความสนใจ) และการไม่แสดงพฤติกรรมใด

เกณฑ์การให้คะแนน

+	หมายถึง	การแสดงพฤติกรรมขณะทำกิจกรรม
-	หมายถึง	ไม่มีการแสดงพฤติกรรมขณะทำกิจกรรม

การตรวจคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหา (Subject Matter Specialist) ทั้งความเหมาะสมด้านภาษาและข้อคำถามที่สร้างขึ้นครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะวัดหรือไม่ (อรพินท์ ชูชม, 2545) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item -

Objective Congruence Index: IOC) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.46 - 1.00 ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ขึ้นไป จำนวน 14 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ และเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก่อน-หลังการใช้กิจกรรมด้วย สถิติทดสอบ Wilcoxon signed rank test

กิจกรรมที่ 3 การวิเคราะห์สภาพการณ์การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

วิธีการศึกษา ทำการเชื่อมโยงข้อมูลจากการศึกษาในกิจกรรมที่ 1 และ 2 และใช้การสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมคิดและวิจารณ์ รวมถึงสังเคราะห์ข้อเสนอเพื่อการเสริมแรงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เครื่องมือ ใช้การวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT analysis) เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์จุดแข็ง (S - Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่าปัจจัยใดที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นที่ควรนำมาใช้เพื่อการประยุกต์ใช้เพื่อการเสริมแรงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ขั้นตอนการวิเคราะห์จุดอ่อน (W - Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกจากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียเห็นว่าปัจจัยใดที่เป็นข้อเสียเปรียบหรือจุดอ่อนที่ควรนำมาใช้เพื่อการประยุกต์ใช้เพื่อการเสริมแรงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ขั้นตอนการวิเคราะห์โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O - Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบ ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการเพื่อการเสริมแรงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ขั้นตอนการวิเคราะห์อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T - Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบที่เกิดขึ้นจากการเพื่อการสร้างเพื่อการเสริมแรงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์โดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย การเปรียบเทียบข้อมูลและการตีความข้อมูล โดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา (Matthew, Michael & Johnny, 2014)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 พฤติกรรมความไม่สนใจในการร่วมกิจกรรมของเด็ก

นักเรียนมีทั้งหมด 8 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 75.00 เพศหญิงร้อยละ 15.00 อายุระหว่าง 4-14 ปี พฤติกรรมความไม่สนใจในการร่วมกิจกรรมมีลักษณะ ดังนี้

นักเรียนคนที่ 1 เด็กหญิงกัลยาพร อายุ 6 ปี ประเภทความพิการ ออทิสติก ลักษณะความพิการ บกพร่องด้านการสื่อสารและสมาธิสั้น พฤติกรรมโดยทั่วไปมีพฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่ง หันเหความสนใจง่าย ร้องไห้เมื่อถูกขัดใจ ไม่สนใจที่ได้รับมอบหมายช่วยเหลือตนเองในการขับถ่ายไม่ได้ ใช้การสื่อสารโดยการให้จับมือทำไม่สามารถใช้ภาษาในการพูดได้

นักเรียนคนที่ 2 เด็กหญิงวราภรณ์ อายุ 5 ปี 1 เดือน ประเภทความพิการ ดาวน์ซินโดรม ลักษณะความพิการบกพร่องด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ พฤติกรรมโดยทั่วไปช่วยเหลือตนเองในการขับถ่าย รับประทานอาหารเองได้ การสื่อสารสามารถใช้คำพูดเป็นประโยคสั้นในการสื่อสาร มีพฤติกรรมหันเหความสนใจง่าย พูดแทรกเมื่อครูพูด สามารถเรียนรู้ทักษะวิชาการในการอ่านพยัญชนะการนับจำนวนตัวเลข ทักษะทางสังคม สามารถเล่นร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้

นักเรียนคนที่ 3 เด็กชายโตกิ อายุ 6 ปี 5 เดือน ประเภทความพิการ ดาวน์ซินโดรม ลักษณะความพิการบกพร่องด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ พฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร การขับถ่าย และการเข้าสังคมสามารถเล่นกับกลุ่มเพื่อนได้เป็นอย่างดี มักจะมีพฤติกรรมหันเหความสนใจง่าย อยู่ไม่นิ่ง และพูดแทรกไม่ฟังคำสั่งเมื่อครูบอกการใช้ภาษาสามารถบอกความต้องการโดยใช้ภาษาง่าย ๆ สั้นแต่ยังไม่ชัดเจน

นักเรียนคนที่ 4 เด็กชายณัฐนันท์ อายุ 9 ปี ประเภทความพิการ ออทิสติก ลักษณะความพิการ บกพร่องด้านการสื่อสาร และสมาธิสั้น พฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถรับประทานอาหารเองได้ บอกความต้องการโดยการชี้และจับมือทำ ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าทำกิจกรรมต้องความกระตุ้น หันเหความสนใจง่าย อยู่ไม่นิ่งจะลุกเดินไปมา สามารถในการเรียนสามารถระบายสีให้อยู่ในกรอบภาพได้สวยงาม รู้จักพยัญชนะ ก-ฮ การสื่อสารไม่ยอมออกเสียงพูดนอกจากเวลาที่พอใจ และตื่นเต้นจึงจะพูดออกมา

นักเรียนคนที่ 5 เด็กชายธวัช อายุ 6 ปี ประเภทความพิการ ออทิสติก ลักษณะความพิการ ออทิสติก พฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร ช่วยเหลืองานคร่งง่าย การสื่อสารไม่สามารถพูดออกมาเป็นคำ ๆ ได้ จะสื่อสารโดยการชี้ ร้องไห้ พฤติกรรมที่เป็นปัญหามักจะอยู่ไม่นิ่งหันเหความสนใจงานที่ครูมอบหมายต้องคอยกระตุ้นเตือนตลอดเวลา มักจะร้องไห้เมื่อถูกขัดใจ

นักเรียนคนที่ 6 เด็กชายปณณวิช อายุ 9 ปี ประเภทความพิการ สมรรถภาพ ออทิสติก ลักษณะความพิการ บกพร่องด้านสติปัญญา และร่างกาย มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร การขับถ่าย ทักษะทางสังคมติดเล่นกับเพื่อนได้ การสื่อสารสามารถเข้าใจภาษาพูดง่าย ๆ ได้ การใช้ภาษาสามารถถูกเป็นประโยคได้ รู้จักชักถามเมื่อสงสัย พฤติกรรมที่เป็นปัญหาขณะทำงานมักหันเหความสนใจง่าย พูดแทรกเมื่อครูสอน ลุกออกจากที่เมื่อยังไม่ถึงเวลา

นักเรียนคนที่ 7 เด็กชายปวเรศ อายุ 4 ปี 5 เดือน ประเภทความพิการ ดาวน์ซินโดรม ลักษณะความพิการ บกพร่องด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ พฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถรับประทานอาหารเองได้ การขับถ่ายยังต้องช่วยเหลือ ไม่เล่นกับเพื่อนจะกลัวการเข้าสังคม การสื่อสารยังไม่สามารถพูดเป็นคำได้ ขาดความมั่นใจ อยู่ไม่นิ่ง หันเหความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ชอบวิ่งออกจากห้องเรียน ไม่รอคอยรอบของตนเอง มักจะอแงเมื่อถูกขัดใจ หรือ บอกความต้องการโดยการร้องไห้

นักเรียนคนที่ 8 เด็กชายปณณวิช อายุ 14 ปี ประเภทความพิการ ดาวน์ซินโดรม ลักษณะความพิการ บกพร่องด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ พฤติกรรมโดยทั่วไปสามารถรับประทานอาหารเองได้ การขับถ่ายยังต้องช่วยเหลือ ไม่เล่นกับเพื่อนจะกลัวการเข้าสังคม การสื่อสารยังไม่สามารถพูดเป็นคำได้ ขาดความมั่นใจ อยู่ไม่นิ่ง หันเหความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ชอบวิ่งออกจากห้องเรียน ไม่รอคอยรอบของตนเอง มักจะอแงเมื่อถูกขัดใจ หรือ บอกความต้องการโดยการร้องไห้

ตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร

การพัฒนากิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสมเป็นการใช้กระดาษสติ๊กเกอร์สีเป็นรางวัลเมื่อนักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมได้ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมมีการร่วมกันระหว่างครูและครูพี่เลี้ยง โดยถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งครูจะเตือนโดยใช้ภาพสัญลักษณ์ยกขึ้นทันทีเพื่อเตือนให้นักเรียนหยุดพฤติกรรมนั้น นอกจากนี้ยังมีการสะสมรางวัลที่ได้ในสมุดบันทึกกิจกรรมเมื่อนักเรียนได้รางวัลตามที่กำหนดแล้วสามารถนำมาแลกรางวัลได้ ทั้งนี้คะแนนการแสดงผลพฤติกรรมของนักเรียนทั้ง 8 คน ก่อนและหลังการใช้กิจกรรม

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งก่อนดำเนินกิจกรรมการเสริมแรง (n = 8)

ครั้งที่	นักเรียน (คน)	พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)			ความถี่พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)
		ลุกจากที่นั่ง	พูดสอดแทรก	หันเหความสนใจ	
1	8	4.29	3.21	0.00	2.50
2	8	3.08	2.86	1.23	2.39
3	8	4.26	2.68	1.00	2.65
4	8	5.28	4.28	1.28	3.61
รวมพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)					2.79

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งของนักเรียนก่อนดำเนินการเสริมแรง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.79 ครั้ง โดยความถี่รวมครั้งที่ 4 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.61 ครั้ง รองลงมาครั้งที่ 3 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ครั้ง และค่าเฉลี่ยต่ำสุดครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 ครั้ง ทั้งนี้พฤติกรรมการลุกจากที่นั่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเมื่อเทียบกับพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งอื่น

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งหลังดำเนินการเสริมแรง (n = 8)

ครั้งที่	นักเรียน (คน)	พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)			ความถี่พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)
		ลุกจากที่นั่ง	พูดสอดแทรก	หันเหความสนใจ	
1	8	2.64	2.21	0.00	1.62
2	8	2.22	3.21	0.00	1.81
3	8	1.86	1.48	1.10	1.48
4	8	2.48	1.86	0.00	1.45
รวมพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง (เฉลี่ยครั้ง)					1.59

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งของนักเรียนหลังกิจกรรมการเสริมแรง มีค่าเฉลี่ยรวม 1.59 ครั้ง โดยความถี่รวมครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 1.81 ครั้ง รองลงมาครั้งที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.62 ครั้ง และค่าเฉลี่ยต่ำสุดครั้งที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.45 ครั้ง ทั้งนี้พฤติกรรมการลุกจากที่นั่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเมื่อเทียบกับพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งอื่น

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งของนักเรียน

ค่าคะแนน	ค่าเฉลี่ย	Z	p – value*
ก่อนดำเนินการเสริมแรง	2.79	- 1.826	0.048
หลังดำเนินการเสริมแรง	1.59		

*Wilcoxon Signed - Rank Test นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 3 เมื่อนำค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งของนักเรียนก่อนและหลังดำเนินการเสริมแรงมาเปรียบเทียบด้วยสถิติ Wilcoxon Signed - Rank Test พบว่า พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่งหลังดำเนินการลดลงจากก่อนดำเนินการเสริมแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p – value = 0.048)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สภาพการณ์การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
การวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT analysis) การดำเนินงานสู่การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า
จุดแข็ง นักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการกิจกรรมการเสริมแรงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และทีมงานครูและครูพี่เลี้ยงมีข้อมูลพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียนแต่ละคนที่สามารถนำมาออกแบบกิจกรรมการเสริมแรงได้อย่างเหมาะสม

จุดอ่อน ระยะเวลาการออกแบบกิจกรรมที่น้อยเกินไปส่งผลต่อความครอบคลุมของแบบประเมินพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมแรงที่ยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการควบคุมเวลาในการดำเนินกิจกรรมที่ยังมีการคลาดเคลื่อนในบางช่วงเวลา

อุปสรรค การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมจากผู้ปกครองที่บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมได้จากการติดภารกิจและสถานการณ์การระบาดของโรค COVID 19

โอกาส ความร่วมมือจากนักวิชาการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 8 เชียงใหม่ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและข้อเสนอแนะจากนักวิชาการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงกิจกรรมการเสริมแรง รวมถึงครูในฐานะผู้ดำเนินกิจกรรมต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างยวดยิ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมที่ไม่อยู่ของเด็กรวมมีความแตกต่างกัน อาจเป็นผลมาจากปัญหาความต้องการพิเศษของแต่ละคน รวมถึงสภาพแวดล้อมในครอบครัวโดยเฉพาะรูปแบบการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ซึ่งปัจจัยครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน โดยการขาดความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหา และการตอบสนองที่ไม่เหมาะสมของผู้ปกครองจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กพิเศษ (Angelo, 2002) สอดคล้องกับรายงานการศึกษา พบว่า ปัจจัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และพฤติกรรมที่เป็นแม่ สามารถร่วมกันทำนายปัญหาพฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้นได้ร้อยละ 51.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ธัญวดี นาคมิตร บุษกร พันธเมธาฤทธิ์ และพิสมัย วัฒนสิทธิ์, 2561) นอกจากนี้ยังอาจมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่อยู่ของเด็กรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ในส่วนของการพัฒนาพฤติกรรมเสริมแรงด้วยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและครูมีส่วนสำคัญในการปรับพฤติกรรมที่ไม่อยู่ของนักเรียนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้กิจกรรมที่มุ่งเน้นความสนใจของนักเรียนด้วยรางวัลยังส่งผลให้นักเรียนลดพฤติกรรมที่ไม่อยู่ได้ทันทีเมื่อครูดำเนินกิจกรรม กิจกรรมการเสริมแรงที่ได้พัฒนาได้จากการศึกษานี้ยังสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมจากค่าคะแนนพฤติกรรมที่ไม่อยู่หลังดำเนินกิจกรรมลดลงจากก่อนดำเนินกิจกรรมการเสริมแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง Daniel (2013) กล่าวว่า การให้รางวัลเมื่อทำผลงานได้ดีขึ้น ถือเป็นวิธีที่ได้ผลดีกว่าการลงโทษเมื่อทำผิดพลาด สอดคล้องกับการศึกษาของปองพล ประโมทยกุล และสุภารัตน์ พิชายธรรมวรกุล (2563) ที่พบว่าการเสริมแรงทางบวกในรูปแบบปฐมนุญ ซึ่งเป็นการให้สิ่งเสริมแรงแก่เด็กเพื่อให้เด็กมีการตอบสนอง เป็นตัวกระตุ้น สร้างแรงจูงใจให้เด็กลดหรือเพิ่มพฤติกรรมตามที่ได้ออกข้อตกลงร่วมกับผู้ปรับพฤติกรรม เพื่อที่จะได้นำแต้มสะสมที่ได้นั้นมาแลกกับของรางวัลที่ตัวเองต้องการได้ โดยเด็กจะมีการตอบสนองมากหรือน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับเด็กว่าจะให้ความสนใจกับสิ่งเสริมแรงที่นำมาเป็นของรางวัลนั้นมากน้อย เช่นเดียวกับยวดี เอี้ยวเจริญ (2561) ที่พบว่าการปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรโดยเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลดลงและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้นแสดงให้เห็นว่าเบี้ยอรรถกรมีผลต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติกได้ถ้าเบี้ยอรรถกรนั้นเป็นสิ่งที่เด็กชอบและต้องการ อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจกรรมการเสริมแรงอาจต้องแสวงหาแนวทางการลดปัจจัยรบกวนทั้งเสียงดังจากภายนอก การเพิ่มระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม

ในส่วนของการวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT Analysis) การดำเนินงานสู่การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นการสะท้อนความต้องการการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากการดูแลนักเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่เปราะบาง และมีความอ่อนไหวทางสังคม รวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่บางส่วนอาจจะยังไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐได้อย่างเพียงพอ

สรุปผลการวิจัย

กิจกรรมเสริมแรงที่เหมาะสมเป็นการใช้กระต่ายตึกเกอร์สีเป็นรางวัลเมื่อนักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมได้ ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมมีการร่วมกันระหว่างครูและครูพี่เลี้ยง โดยถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งครูจะเตือนโดยใช้ภาพสัญลักษณ์ยกขึ้นทันทีเพื่อเตือนให้นักเรียนหยุดพฤติกรรมนั้น นอกจากนี้ยังมีการสะสมรางวัลที่ได้ในสมุดบันทึกกิจกรรมเมื่อนักเรียนได้รางวัลตามที่กำหนดแล้วสามารถนำมาแลกรางวัลได้ โดยพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งหลังดำเนินกิจกรรมลดลงจากก่อนดำเนินกิจกรรมการเสริมแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT analysis) การดำเนินงานสู่การเสริมแรงนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า จุดแข็งเป็นนักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการกิจกรรมการเสริมแรงที่ก่อเกิดจากการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และทีมงานครูและครูพี่เลี้ยงมีข้อมูลพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียนแต่ละคนที่สามารถนำมาออกแบบกิจกรรมการเสริมแรงได้อย่างเหมาะสม จุดอ่อน จากระยะเวลาการออกแบบกิจกรรมที่น้อยเกินไปส่งผลต่อความครอบคลุมของแบบประเมินพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่ง การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมแรงที่ยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการควบคุมเวลาในการดำเนินกิจกรรมที่ยังมีการคลาดเคลื่อนในบางช่วงเวลา อุปสรรคจากการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมจากผู้ปกครองที่บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมได้จากการติดภาระกิจ และสถานการณ์การระบาดของโรค COVID 19 และโอกาสจากความร่วมมือจากนักวิชาการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 8 เชียงใหม่ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การพัฒนากิจกรรมการเสริมแรงด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูอาจจะต้องจัดฐานความรู้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องโดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองที่ยังขาดองค์ความรู้
2. มีการส่งเสริมการใช้กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยอาจจะมีการประเมิน ติดตามตรวจสอบเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสม ทั้งในที่พักอาศัยและโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบกิจกรรมการเสริมแรงด้วยรูปแบบอื่น ทั้งนี้การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมควรสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทั้งนักจิตวิทยาการศึกษาพิเศษ นักกิจกรรมบำบัด และนักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและสร้างความตระหนักในการดูแลเด็กในความปกครองในสถานที่พักอาศัย รวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมการเสริมแรงในที่พักอาศัย

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ปกครองนักเรียน ครูและพี่เลี้ยงห้องเรียนเด็กพิเศษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาแนะนำกระบวนการวิจัยและปรับแก้ไขเครื่องมือ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่สนับสนุนทุนการศึกษาจากกองทุนวิจัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

- จิระวรรณ ศรีจันทร์ไชย. (2556). *การดูแลเด็กที่มีความบกพร่อง*. มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม.
- ดวงชนก ลันดา และ จริญญาเกียรติ กุลสอน. (2559). การพัฒนาการเรียนรู้ที่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยครอบครัว และชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 11(ฉบับพิเศษ), 13-24.
- ธัญวดี นาคมิตร บุษกร พันธเมธาฤทธิ์ และ พิสมัย วัฒนสิทธิ์. (2561). ปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อปัญหาพฤติกรรมของเด็กวัยเรียนโรคสมาธิสั้นตามการรับรู้ของมารดา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(1), 135-149.
- ปองพล ประโมทยกุล และ สุการ์ตพิชา ปิยะธรรมวรกุล. (2563). การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กออทิสติกโดยใช้การเสริมแรงแบบเบี่ยงเบน. *Lawarath Social E-Journal*, 2(1), 78-86.
- ฐานิตา ฤชา และ สุวีรี ศิวะแพทย์. (2554). ผลของการใช้เบี่ยงเบนการควบคุมการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมมารดาที่รับประทานครูและผลไม้ของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิจัย มช.*, 11(2), 123-130.
- พนัยศ เงินวัฒนะ. (2560). *การพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบในชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการเสริมแรงทางบวก*. นครนายก: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ภาควิชาการศึกษาพิเศษ. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ (4 ปี) [ออนไลน์]. สืบค้น 6 กันยายน 2565, จาก [www.qa.cmru.ac.th/web/curriculum/2562/BEduSpecialEducation\(4\)62.pdf](http://www.qa.cmru.ac.th/web/curriculum/2562/BEduSpecialEducation(4)62.pdf).
- ยุวดี เอี้ยวเจริญ. (2561). การใช้เบี่ยงเบนการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กออทิสติก. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 2063-2074.
- Angelo, M. (2002). *Coping with Autism: Stress on Families*. Cited 2022 January 6. From <http://www.child-autismparentcafe.com/stress-on-families.html>.
- Daniel, K. (2013). *Thinking Fast and Slow*. NY: Farrar, Straus and Giroux.
- Martha, L. & Lolagul, R. (2021). A Modern-day Early Childhood Teacher Education Initiative on Tajikistan's Historic Silk Road: Dushanbe to The Roof of The World. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 42(1), 76-92.
- Matthew, B.M., Michael, A.H. & Johnny, S. (2014). *Qualitative Data Analysis*. California: SAGE Publications, Inc.
- Rebecca, F., Lucinda, P. & Sam, P. (2017). The Development of Behavior Problems Among Disabled and Non-disabled Children in England. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 52(2017), 46-58.
- Skinner, B.F. (1989). The Origins of Cognitive Thought. *American Psychologist*, 44(1), 13-18.